

DAMUNT

DAMUNT

REVISTA D'INFORMACIÓ LOCAL

SANT JOAN. ABRIL 1993. N°. 23.

D A M U N T D A M U N T
Revista d'informació local
SANT JOAN (MALLORCA)

Abril 1.993- Núm. 23

Depòsit Legal PM-673-1991

Domicili:

Major, 68

~~07248~~ Sant Joan (Mallorca)

Tel. 52.61.83

Director:

Miquel Florit Huguet

Redactors-col.laboradors:

Antoni Amengual Barceló

Antònia Amengual Salvà

Margalida Bauzà Bover

Joan Barceló Serra

Guillem Company Bauzà

Gabriel Company Gayà

Nino Company Perez

Carles Costa i Salom

Josep Estelrich i Costa

Catalina Lluïsa Gayà Bauzà

Catalina Jaume Ginard

Antònia-Pilar Mas Jaume

Gabriel Monserrat Monserrat

Marc Vidal i Bonet

IMPRES A:

Apóstol y Civilizador

PETRA (MALLORCA)

Tirada. 400 exemplars

C O N T I N G U T

SALUTACIÓ, pàg. 3

NOTÍCIES LOCALS, per l'Equip de Redacció
pàg. 4,5,6,7,8 i 9

POEMES, GLOSES I GLOSADORS, per:

Gabriel Company Gayà, es Forner

Catalina Jaume Ginard

Bàrbara Matas Sastre

Gabriel Monserrat

Marc Vidal Bonet

CANTINFLAS, per Joan Barceló Serra
pàg. 14

MORTS DE DESGRÀCIA, per Miquel Florit
Huguet, pàg. 15 i 16

GOVERN BALEAR, pàg. 17

CAFÈS I TAVERNES, per Miquel Florit
Huguet, pàg. 18

EL CARRER DE L'ALEGRIA, per Miquel
Florit Huguet, pag. 19

LES CAPELLES VELLES DE L'ESGLÉSIA
VELLA DE SANT JOAN, per Josep Estelrich
i Costa, pàg. 20,21 i 22.

RECORDANT ESDEVENIMENTS PASSATS,
per Joan Jaume i Nigorra, pàg. 23

NOTA. Els escrits publicats expressen
unicament l'opinió dels seus autors,
els quals es fan responsables del
seu contingut.

La Redacció no s'identifica necessa-
riament amb el contingut dels escrits.

S A L U T A C I Ó

Fa massa vegades que des d'aquesta pàgina tercera parlam d'autocensura i/o responsabilitat informativa.

Si avui tornam sobre el mateix tema, és per les crítiques, favorables i desfavorables, que ens han arribat de distints lectors, per la publicació de la secció **"Morts de desgràcia"**.

No és per seguir la pauta o model de la premsa professional, que normalment inserta en les seves pàgines, notícies i més notícies que son succeïts i desgràcies (robatoris, morts, violacions, etc) que criden (ho saben els editors) la curiositat (no diré morbosa) del lector.

Si començarem aquesta secció, ja ho diguerem en el seu dia, era perquè havíem recollit de les fonts

orals aquells fets que en el seu dia havien conmogut als seus contemporanis i s'havien comentat llargament, quedant fixats dins la memòria dels majors, cosa explicable en una societat on encara no hi havia periòdics, ràdio ni TV., en definitiva una societat o comunitat tranquil·la i conservadora on "no pasava quasi res mai".

Quant a la nova secció **"Fitxes a lloure"**, son també notes d'informacions orals rebudes, que ens dona idea de com transcorria la vida dels nostres avantpasats, així com altres dades que teníem previst publicar en el col·leccionable "Sant Joan damunt", que algun dia és possible prosseguiguem.

Miquel Florit Huguet

VIATGE A LONDRES

La partida fou el passat dia 22 de Març a les 9'05 h. amb la Companya Viva Air. La tornada fou dia 27 a les 5'45. Els alumnes que participarem en aquesta aventura fórem 12, 6 nins i 6 nins. Els professors que ens acompanyaren foren Maria Antònia Beltran, Martina Vives i el seu marit Miquel Joan Company.

Referent al manjar va esser bo perquè anàvem a restaurants on podíem triar el què volíem. Un dia vam provar un berenar típic: un ou frit, bacon, una salsitxa, mongetes amb salsa de tomàtiga i torrades.

Hi hagué petits contratemps, com el que ocorregué a dos alumnes els quals quedaren a una estació de metro. Quan pessàrem a recollir-los un d'ells plorava. O també el d'un altre alumne que va perdre la trevelcard (targeta del metro) i ja estava assustat, però res més.

Ens allotjàrem a l'Hotel Cassery Court que estava a Clauscenter Terrace. Era un hotel de dues estrelles. A la saleta de l'hotel hi fèiem jocs alguna nit.

La gent de Londres vesteix quasi sempre mudat, amb maletí els executius i a més té uns costums diferents als nostres. Aquest viatge va esser inolvidable per tots els qui el férem.

Guillem Company Bauzá

DE CADA ANY MANCO SANTJOANERS

En el darrer Ple Ordinari de l'Ajuntament celebrat a finals del mes de Març, es va procedir a la rectificació del padró d'habitants que aquests darrers anys ha anat davallant, el mateix que ha succeït a altres pobles de l'interior de Mallorca. Aquestes són les xifres dels darrers anys:

Març 1.991: erem 1.667 habitants.

Gener 1.992: erem 1.657 habitants.

Gener 1.993: som 1.652 habitants.

LA POLICIA LOCAL ES MOTORITZA

L'Ajuntament aprovà (Ple Ordinari) la sol.licitud d'una subvenció a la Conselleria Adjunta a la Presidència, dins el "Pla d'infraestructura de Policia Local", de 690.000 pessetes, per la compra d'una moto i un equip de primers auxilis.

ASFALTAT DEL CAMÍ D'ELS CALDARERS

Amb un pressupost de més de 4 milions de pesstes, ha estat aprovat l'asfaltat del camí que des de la carretera de Palma-Manacor passa per les cases de Son Gil i Cas Garriguer fins a les cases d'Els Caldarers.

El 60 per cent serà a càrrec de la Conselleria d'Agricultura i la resta a càrrec de l'Ajuntament de Sant Joan.

SUBVENCIONS

També s'aprovaren (darrer Ple Ordinari) les següents subvencions:

Comissió del "Enterro de sa sardina" 100.000 Ptes.

Club Voleibol: 100.000 ptes.

Revistes "Mel i Sucre i "Damunt Damunt": 100.000 ptes. a cada una.

Mini Marathon (Quart Diumenge): 50.000 ptes.

FRONTIS DE CASES RENOVATS

Els propietaris de les cases del carrer Major, des del "Pes des Porcs" fins al carrer del Sol i els del carrer de Palma des de Can Tronca fins al carrer Ramon Llull, podran sol.licitar unes ajudes del 40 per cent per arreglament de façanes, que les facilitarà a parts iguals la Conselleria de Cultura i l'Ajuntament tenint que pagar els propietaris l'altre 60 per cent.

Els sol.licitants hauran de presentar un informa tècnic de les obres que projecten fer.

UN NOU LLIBRE SOBRE SANT JOAN

Amb el títol "**La Parròquia de Sant Joan (1900-1993)**", que recull l'exhaustiva investigació realitzada per Mn. Josep Estelrich i Costa, s'inicia a col·lecció "Monografies Sanjoaneres", en vistes del setè centenari de la fundació de la parròquia de Sant Joan Baptista (1298-1998 i de la vila de Sant Joan (1300-2000).

El projecte ve de temps enrera. Fa uns 3/4 anys la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, del Govern Balear va oferir a l'Ajuntament de Sant Joan el finançament d'un llibre que contindria l'evolució, la vida i els esdeveniments més notables de la vila, en el segle XX. Es realitzaren periòdiques reunions per coordinar els treballs dels distints col·laboradors d'aquesta projectada història del segle XX, alguns dels quals tenien ben avançada la seva aportació. Per causes que no cal esmentar, el projecte no es va dur a terme.

El batle d'alehores, Joan Barceló Mesquida demanà la col·laboració a Mn. Josep Estelrich el qual es va comprometre a fer la part corresponent a la vida parroquial.

L'interés del Rector Mn. Gabriel Ferriol per a que es publicàs el treball que ja tenia fet Mn. Josep Estelrich, i la gestió de Joan Barceló Mesquida han aconseguit l'edició amb el suport de l'esmentada Conselleria

En properes edicions i després de la presentació del llibre, parlarem del seu contingut i dels temes tractats en més detenció.

ELS DONANTS DE SANG, ES REUNEIXEN

Seguint en les "Trobades Comarcals" la Germandad de Donants de sang convoca per el proper dia 9 de maig (diumenge) als seus associats i familiars i als mitjans de comunicació, entre els que hi ha les revistes locals "Mel i Sucre" i "Damunt Damunt", a Santa Margalida, on es realitzaran diferents actes i entrega de distincions

MARTÍ FERRIOL

Martí Ferriol, aquest home de "negocis" sineuer que tanta tinta ha fet córrer els derrers mesos, per causa d'una suposada estafa de molts de milions i la seva fuga i empresonament a Londres; anys passats tingué relació amb el poble de Sant Joan i precisament amb activitats relacionades amb la seva "especialitat" o sigui els negocis de caire immobiliari

Concretament intervingué en la venda i establiment de les finques que foren propietat de la família Gual-Solivelles, Gabriel Gual Bauzà (l'amo Biel de Son Pericàs) i posteriorment del seu fill Antoni Gual Solivelles el malaurat advocat, que morí inesperadament i de qui tan poc es perlà malgrat la seva gran bonhomia.

La "caseta de l'amo Biel" com era coneguda aquesta parcel·la rústica d'una quarterada aproximadament, situada entre el carrer Manacor, el carrer Migjorn (abans Sur) i Can Carritxó i que arribava per la part ponent fins al torrent de Son Santos, era la part més valuosa de l'herència Gual-Solivelles i que passà a mans dels germans Homar Solivelles, i finalment establí o parcel·là l'avui celebre Martí Ferriol, per una quantitat total (se va dir) superior als 40 milions.

La "Caseta de l'amo Biel", no tenia res de particular, una caseta petita amb les construccions annexes per al bestiar, però situada o enrevoltada per terreny urbanitzat i edificat, era "foravila dins el poble", on no faltava la tradicional era on es batià a l'estiu.

Aquesta caseta va esser habitada durant aquest segle per diferents famílies. La família Jaume Gayà (Parduts des Molins), més tard per l'amo Antoni Caimari (Bruï) i el seu gendre Joan Salom (Falet), essent el darrer estadar Pep Bauzà (Curt) que hi va viure durant 32 anys, fins que fou venuda la finca pels germans Homar Solivelles.

ROBATORI D'UN COTXE

El robo d'un cotxe no és desgraciadament ja avui una notícia sorprenent, però sí que ho és que després d'haver més d'un mes, el cotxe encara no ha estat recuperat.

Es tracta del cotxe propietat d'Antònia Font Bauzà de Ca'n Tronca, que li fou robat el passat dia 15 de març, a ple dia quan el tenia aparcat dins Palma a lloc cèntric.

El cotxe un Golf GTI vermell duia la matrícula PM-0315-AW. En nom de la interessada, pregam a aquelles persones que puguin donar noves sobre el cotxe, ho comuniquin al telèfon 52.60..47.

ROBATORI A LA COOPERATIVA

El passat dia 8 d'Abril (Dijous Sant) uns lladres (perquè se suposa foren més d'un) entraren a la Cooperativa Agrícola i se'n dugueren tot el licor (wisqui, conyac, etc.) que trobaren a més de la caixa forta on es guardaven diners i documentació.

Necessariament els lladres eren més d'un perquè la caixa forta, una vetusta caixa que es calcula pesa uns quants de cents de kilos, segurament quan no van poder-la obrir, els lladres optaren per dur-se-la'n i obrir-la en un lloc més segur o amagat.

Un Dijous Sant que serà recordat perquè un lladres feren "casa santa" (mai més ben dit) de la Cooperativa.

GUILLEM BRONDER SOFRI CREMADES

El passat dia 7 d'Abril (Dimecres Sant) Guillem Munar Bauzà mentre estava treballant a una empresa de Montuiri tingué la mala sort d'esser atrapat per les flames que provocà un company de treball, efectan-li el foc principalment la cara i que en un principi pareixia que les cremades eren de caràcter més greu.

Sortosament Guillem Bronder s'està recuperant i esperam que no li quedin seqüeles de les cremades d'aquest accident que podia haver tingut conseqüències greus.

UN NOU COL.LABORADOR DE DAMUNT DAMUNT

A la pàgina núm. el lector hi trobarà una caricatura i una "necrològic", de les que n'es autor Joan Barceló Serra, un jove artiste ple d'inquietuts, amb que voldrien poder contar.

Joan Bareló va neixer a Porreres. Te actualment 18 anys i ha realitzat estudis de hosteleria i administratiu. Actualment treballa amb el seu pare d'electricista. Gran afèccionat a la música, es el baix del grup musical "Mà Plena".

Des de la seva infantesa ha dibuixat sobre tot còmic i caritatura. Una de les seves grans afèccions son els peixos (aquariums) i altres animals domèstics.

CATI JAUME A LA DELEGACIÓ DE MANACOR

Cati Jaume Bauzà (Lligadeta) funcionaria de la Seguritat Social des de finals del present mes d'Abril està treballant en la Delegació Comarcal de Manacor, en el Departament de Tesoreria.

Encara que avui el noranta-nou per cent de funcionaris públics sn amables, atents i competents (sobre tot la gent jove), sempre és agradable trobar-te amb una persona coneguda quan has de "presentar papers" o demanar una informació.

Així els satjoaners, amb Margalida Costa en la delegació d'Hisenda i amb Cati jaume en la de la Sguritat Social, es trobaran amb dues "cares conegudes", dues joves simpàtiques i atentes, dispostes ha ajudar-nos en la mesura de les seves possibilitats.

L'EMPRESA DE RECOLLIDA DE FEMS HA AVANÇADA L'HORA ?

Tots els qui per costum o per imperatius de la nostra feina ens eixecam de bon matí, hem pogut veure les darreres setmanes, no sempre, però sí en més d'una ocasió, damunt les acerres, bosses i çapses de fems que no han estat recollits el vespre anterior quan han passat els femeters.

Què és el que ha passat ? Senzillament que acostumats que el camió dels femeters passàs a les 11, 12 o més tart de la nit, i havent avançada l'hora de la recollida d'una banda (alguns dies) i de l'altre l'hora en què s'avançaren els relloges a partir del darrer diumenge de Març, més d'un veí ha comprovat al damatí següent que havia fet tard a l'hora de treure els fems o deixalles.

ANTONI XAVIER MAS, UN ARTISTA NOVELL.

Durant les passades commemoracions religioses de la Setmana Santa, concretament a la processó del Divendres Sant, tots els assistents poguéren contemplar una nova confraria (la de la Santa Faç) i un nou pas, el de la Verònica.

L'escultor d'aquesta imatge ha estat el jove santjoaner Antoni-Xavier Mas Jaumè, fill de Llorenç Fraró, de vint-i-un anys, que te realitzats estudis de F.P.2 de la branca de disseny i fabricació de mobles.

L'estàtua de la Verònica ha estat la primera que ha realitzat i li digue unes vint hores de feina.

A n'Antoni-Xavier li agradaria dedicar-se a l'art, malgrat que avui en dia és molt difícil obrir-se camí en aquest camp.

En relació a la imatge de la Verònica hem sabut "oficiosament" que el mantell i el vestit han estat confeccionats per unes modistes de Sant Joan, mare i filla, de reconegut prestigi en la confecció de vestits, i costejats per anònims benefactors que no resideixen aquí.

DEVALLAMENT - 93

Més de 2.000 persones es varen reunir el passat dia 9 d'Abril (Divendres Sant) a l'ermita de Consolació amb motiu de la representació del Davallament, acte ja conegut en el poble de Sant Joan.

La representació dels tres quadres de la Passió a una primera part i el Davallament a la segona, va tornar esser un èxit per segona vegada.

Aquest any hi va haver uns petits canvis dins la estructura de la representació, amb els quals es va intentar millorar la representació de l'any 1.992. Ara bé, els actors és varen sentir tan identificats, més que mai en el seu respectiu paper, començant per en Joan Florit (Rafalet) representant a Jesucrist, passant per na Margalida Femenies (de Petra), na Tina Cunill (esposa de Llorenç Llull), na Joana Mª Mestre (d'Artà) en la representació de les "Tres Maries". en Martí Bauzà (Putxo) com a Sant Joan, en Toni Bauzà (de Sa Plaça) Sebastià Mayol (Rumbet) i Arnau Matas (de la Carnisseria) amb els papers de Ponç Pilat, criat i Monserineu respectivament, o bé Guillem Riutort (de Son Tei), Jaume Bonet (Sindic), Pep Florit (Cocover), els germans Andreu i Miquel Galmes (de Sabó), Pedro de Petra, Pep Rotger (Boiret) i en Pep-Toni Fontirroig (Domingo), que també és varen lluir amb el paper de centurions, i acabant amb en Llorenç Llull, Toni Gayà (Solander) i en Joan "Caco" (de Montuiri) com a jueus.

La música seleccionada pe'n Joan Roig (de Maria Ferriol), junt amb el Coro Parroquial de Sant Joan, dirigit per Sor Maria Bennasser, va acabar de completar aquest acte.

La direcció va anar a càrrec de'n Toni Bonet (Sindic), amb la col.laboració de na Maria Ferriol que es va encarregar de la sincronització i dels actors.

Televisió Petra va gravar la representació, per treure posterior còpies que podran ser adquirides pels interesats.

MILLORES I ... ATEMPTATS A CONSOLACIÓ

El Rector D. Gabriel Ferriol aprofità l'omilia del "Matinal" del dia de Pasqua per informar d'algunes de les obres realitzades darrerament a Consolació.

Ha estat instal·lat un confessionari en el Santuari, que ha costat la quantitat de 279.075 pessetes. Així queda coberta una mancança que es notava des de la restauració del santuari.

El Sr. Ferriol també dona compte de l'escala que s'ha construït davant la porta principal, a la part de Solanda, que servirà per comunicar directament amb l'explanada (aparcament) que hi ha a la part de ponent del Santuari.

La paret que aguantava el desnivell (terraplè) del pati davant la porta principal havia sofert un esbaldrec i necessitava ésser axeicat. L'ocasió era una bona ocasió per obrir aquesta escala. Una millora molt encertada a judici dels qui l'han vista.

Les obres de l'escala han costat un total de 224.000 pessetes.

Per satisfer aquestes despeses han estat destinats els donatius que recollí la Parròquia en la col·lecta especial del dia de Pasqua, que forer de 100.725 pessetes.

Dins l'aspecte negatiu, Mn. Ferro informà en el mateix "Matinal", amb gran sentiment, d'una sèrie de fets vandàlics o "gamberrisme" que han tingut per escenari el santuari i els seus voltants.

El robatori d'unes persianes, el tirar per terra dels gronxadors ("columpios"), el robatori d'un banc de pedra que estava instal·lat dins els pins devora "Sa Fonteta", les molèsties que ocasionen visitants nocturns als grups que han acampat al santuari, les deixalles i brutor que deixen en el pinar i voltants, altres incontrolats, etc.

L'Ajuntament -seguí informant el Rector- ha promès situar un contenidor a la zona del Santuari, on es puguin dipositar les deixalles que tam rompen l'encant i bona imatge de Consolació.

LA PENYA MOTORISTA - SANT JOAN

Aprofitant les vacances de Pasqua, la Penya Motorista Sant Joan realitzà una intereant excursió a Galicia, en motiu de l'ofrena a l'Apòstol Santiago dins l'Any Sant Compostelà.

Després de recórrer distintes capitals castellanés i les Ries Gallegues, dia 15 d'Abril, els viatgers tingueren la seva entrada oficial a la Catedral Compostelana, per assistir a la missa del peregrí, oficiada pel Bisbe i concelebrada per altres sacerdots. Amb la Catedral plena de feels, Joan Jaume President de la Penya, des dels microfons de l'Altar Major, va llegir l'ofrena a l'Apòstol i feu entrega d'un banderí.

Va contestar el Bisbe i en un acte molt emotiu on el nom de Sant Joan, el de Mallorca i de la Verge de Consolació, tingueren rëssó dins aquell sagrat temple, que es visitat per gent de tot el mon.

Al final de l'acte els assistents pogueren veure l'engronsar del "Botafumeiro" i donar la clàssica abraçada a l'Apòstol i sortir per la Porta Santa, per guanyar el jubileu.

Després de visitar els llocs més interessants de la regió gallega, entraren a Portuga per Tuy, i de tornada passaren per Salamanca i Àvila, i finalment amb el vol Madrid-Palma tornaren a Mallorca, satisfets per les visites realitzades i per la bona organització tècnica de Viatges Kronos.

EL MUSEU D'ELS CALDARERS

El passat diumenge dia 18 d'Abril, el "Diario de Mallorca" en la secció "Comarca de Manacor", publicava un reportatge a tota plana titulat "Els Caldarers de Sant Joan es converteix amb un museu d'època" de l'excel.lent periodista Miquel Barceló.

Aquesta notícia ens havia estat avançada per Carme Juan de Sentmenat i el seu marit Sr. Marquès.

Fa uns tres mesos que s'iniciaren les obres de restauració que convertiran aquesta possessió del nostre terme, en un centre d'atracció turística, que tindrà un interès per als mallorquins, on es podrà veure una casa senyorial rural i el seu parament, i les eines que fins fa unes dècades s'empraven per treballar el camp, a foravila.

Tambè es t'en projecte el reunir a Els Caldarers una mostra de bestiar mallorquí i entre aquets exemplars de races autòctones hi haurà ovelles, cavalls, cans i tota mena d'aus.

Els visitants d'Els Caldarers podran veure a la planta baixa, distri-

buit en distintes sales, salons i habitacions, una mostra de vestits mallorquins, mobles i atuells distintes, mentres qua a la primera planta podran visitar una habitació de matrimoni, la biblioteca, una exposició de ventalls de pepes, etc.

A la cortera es podrà veure la maquinària antiga i mostres de cereals i també es podrà visitar la part de les cases de la possessió que habitaven els amos o majorals i els missatges, on es podrà veure altres coses de tipus domèstic, que molts de santjoaners majors de 50 anys pogueren veure en casa dels seus pares o padrins, però que avui ha desaparegut enrotllat per la modernitat i que es troba en Els Caldarers i donarà al visitant una idea exacta del que era la vida quotidiana a foravila i en les grans possessions mallorquines.

Com a santjoaners ens alegra que els hereus de Don Francesc Juan de Sentmenat hagin tingut l'encert de preservar Els Caldarers convertint-lo en museu, exponent de la nostra cultura.

AUTOS SANT JOAN, CONCESIONARI DELA MARCA "EBRO"

L'empresa local Autos Sant Joan, delegada d'automòbils Renault, acaba d'obtenir per a Mallorca, la representació de la firma Ebro, fabricants dels tractors "Kubota" i altres elements de maquinària agrícola.

Unes bones gestions realitzades amb èxit pels directius d'aquesta empresa local, els german Francesc i Jordi Gayà i Antoni Molondra.

NECROLOGIQUES

Catalina Mieras Bauzà (Faleu), morí el passat dia 7 d'Abril, a l'edat de 73 anys. Era vidua i tenia 4 fills. Residia a Palma.

NAIXEMENTS

Cristina D. Obrador i Sastre, filla de Joan i de Maria del Carme, va neixer el passat dia 26 de març.

Miquel Company i Obrador, fill de Miquel i de Joana, va néixer el passat dia 30 de març.

La nostra més cordial i efusiva enhorabona als pares, padrins i altres parents propers.

FORAVILA

Mallorca joia preuada
feta de muntanya i plà
d'aigua blava enrevoltada
sortós qui hi pot habitar
pels mallorquins estimada
roca viva enmig de mar.

El Creador que la va fer
te va brodar de detalls
en primer lloc l'ametller
entre muntanyes i valls
quan florits dins el febrer
suavitzen els durs treballs.

Les tanques i sementers
dels ametllerars verdosos
tots blancs ho semblen festers
color de pau tremolosos
de somni pels estrangers
i pel pagès...enredosos.

Però ho són de meravella
i ben dignes d'admirar
tenint ametlles amb clovella
plens de flors volen estar
cercant son dolçor l'abella
per fer la mel pel demà.

El busqueret i el ropit
pel mig de les flors gaudeixen
van recreant son delit
quan els ametllers floreixen
exultant d'amor son pit
i del pagès se compateixen .

Que és digne de compatir
perquè el seu sou desfalleix
l'anyada no pot collir
i l'ametllerà floreix
sols li dona que sofrir
i el pobre no s'ho mereix.

Treballant de sol a sol
d'ametlles collint l'anyada
si pot s'arregla totsol
pegant una gran suada
aplega o cull el redol
i és molt poca la soldada.

No treu pel gasto que fa
si lloga gent poc li paga
si es queixa s'ha d'arreglar
i perquè no el vegin s'ha amàga
deixa anar l'ametllerar
que sols no treu per fer vaga.

Però s'ha de resignar
i de nit pense i cavil·la
frissant que ho sigui demà
i anar-se'n a foravila
veles i sacs preparar
i ell mateix s'espavila.

Són les tires d'ametllers
llargues que no veu la fi
i diu en els jornalers
crec que si seguim així
quan contarem els doblers
sols no bastaran per vi.

Cantant amb poca alegria
per millor el temps passar
en l'estiu es llarg el dia
i el sol és mal d'aguantar
de color sa fesumia
se transmuda de suar.

I amb el garrot amb la mà
espolsant per fer-ho bé
omplí el sac i fermar
i glops d'aigua quan ve bé
amb raó s'ha de gratar
farcit de pois d'amatller.

Per tant crec que ja és ben hora
que el pagès pugui alenar
que no és més que no plorar
però poc li ha de faltar
la meta del bé té enfora
i no s'aguanta és ben clar.

Els qui aguanten el timó
que mirin per ell també
si gemega en té raó
i no es tot "flor d'ametller"
no li va res a favor,
pensem com ho ha de fer.

Bàrbara Matas i Sastre

EN MEMORIA DE COSME LLUIS FIOI

Dia dos de maig farà
tres anys que es va despedir
el metge Cosme Fiol
i dins sa família deixà
molt de tristor i desconsol.

Va fugir d'un mon incert
a una vida millor
per recollir sa penyora
d'eterna salvació,
que es consoli sa família
pensant que està a lloc millor.

Catalina Jaume i Ginard

A MARC DE TERMENOR, POETA I GLOSADOR

Vull fer un merescut elogi
una carta en vers d'En Marc de Termenor,
escrita al seu fill Antoni, quan estudiava
el darrer any de la carrera de
metge. (C.J.G.)

Una carta que escrigueres
a un fill teu, fa un temps
en uns oportunts moments
m'ha bastat per descobrir
Marc es teus bons fonaments.

Segons pareix es teu fill
se dedica a practicar
es bons consells que li dares,
des de llavors ençà.

I té sa vida aventatjosa
aquell que bé sap obrar
Margalida Enhorabona
Déu te va dar bon marit
en es fills les da bon pare
i en es nets un bon padrí
que heredin es bon fons
que guardes tan escondit.

Catalina Jaume i Ginard

A LA BEATA DE SENCELLES

La Beata Francinaina
que en vida fe tant de bé
celebra la seva festa
a vint-i-set de febrer.

I ara també des del cel
segueix practicant es bé
ajudant a qui l'invoca
per sa part que més convé.

Procurem tots imitar
ses virtuts que ella tingué
i tal volta conseguirem
favors en haver-los mester.

Està ben d'enhonorabona
aquest poble senceller
poder tenir per model
Sor Francinaina Cirer
essent ja nova Beata
des que Déu ho dispongué.

Catalina Jaume Ginard

EN MOTIU DEL BATEIG DEL NIN DE SONDE SON PERDUT

Segons s'estil cristià
que d'antic s'ha conegut
lia vint-i-cinc d'Abril
en goig varen batiar
un nin robust i sà
nou hereu de Son Perdut.

Enhorabona ben complida
pares i padrins d'honor
i demás família unida
per haver dat eterna vida
en es novell infantó,
el protesgesqui el Senyor
es temps de sa seva vida.

Es Sagrament des Baptisme
que has rebut en goig de tants
que t'ajudi a caminar
pes camí des cristians
ja que és s'unic vertader
tant pr petits com grans.

Catalina Jaume Ginard

EN MEMÒRIA DE CATALINA FALEU

Na Catalina Mieras
després de molt haver penat
als seus setanta-tres anys
va passar a l'eternitat.

Per totes ses amargures
que ella i es seus han passat
que Déu l'hagi col·locada
a felicitat eternitat
i trobin sa conformitat
tots es qui l'han estimada.

Catalina Jaume i Ginard

V O T S - 93

Ai ! quina "ronya canera"
però ja hi tornam esser
tan rabiosa votera
i no hem elenat per ver
un "virus" de comandera
per fer doblers ? pot esser ?

Crema des blau com caliu
i tothom vol comandar
cap alt com una perdiu
que no se deixa caçar
cercant vots i fent xiu xiu
fent embulls, per xerrar clar.

Tots es partits que tenim
garrits, tot es garantia
no sabem per on partim
com veim tanta algaribia
d'experiències vivim
que mos roben s'alegria.

Jo vos dic que es perdre es temps
papers, saliva i doblers
tot es floridura i fems
rancors, angúnies, res més,
exposa, es nostres béns
passants des nostres quefers.

Un du sa cara molt bruta
i s'altre li vol rentar
un no hi veu i perd sa ruta
i s'altre li vol cercar
aquell sols no és recluta
Tinent se vol demostrar.

Bàrbara Matas i Sastre

DAVANT LES PROPERES ELECCIONS

N'Anguita no m'agrada gens
i En Roca m'agrada poc
N'Aznar és un albercoc
que només mostra ses dents
amb aquets tres pretendents
francament no anam enlloc
i En Felipe amb aquest joc
és es més bó d'es dolents.

Gabriel Company
(Forner Boveta)

EN MOTIU DEL BATIAMENT DE LA FILLASEGONA D'EN TOLO PUTXO

A ses nines i a sa mare
que molts d'anys vos vull donar
i també vull felicitar
a n'es padrins i a son pare
i de bon gust i bona cara
si un dia les veim casar
que encara hi poguem tornar
quan hi veñgui sa comara.

Gabriel Company
(Forner Boveta)

E N Y O R A N Ç A

Per sa meva mala sort
per tu m'ha tocat penar
si Déu m'ha de perdonar
me pot enviar la mort
per jo seria un conhort
si hem poguesses ajudar
a tenir bon arribar
la meva barca a bon port.

Gabriel Company
(Forner Boveta)

GLOSES D'EN BIEL MONSERRAT

Les mirava bona gent
veig que sa vista m'engana
des poble lo més dolent
ningú les deixa part sana.

Per mi te passes un poc
segons que dius hi pos dubtes
cantan cançons molt brutes
que no treven cap anloc.

Es molt que ses seves dones
les comportin esser així
ni a les males ni a les bones
no canvien es camí.

Han vingut fent s'animal
mira si sn criatures
per tan caradures
que tot les és igual.

Jo no tenc xerrera
en contra d'amics
quedan tan derrera
que van malsofrits.

Olvidem ses penes
per anar visquent
una mort mos espera
lleï de neixement.

Un infant qui plora
me dona disgust
jo crec que es ben hora
visquem be que es just.

Pensau com exemple
germans i amics
no es ver que sempre
hagem d'estar trists.

Si vos axicau dematí
hi ha temps per tot
voreu es sol sortir
que es guapo de tot.

Mos han dat cautiveri
sempre es que han mandat
que es jovent s'enteri
de lo que ha passat.

Tendreu beneficis
de lo que fereu
sense donar perjudici
volsaltres gonyareu.

Hi ha gent de molta cultura
hi ha gent qu fa molt de cas
hi ha gent que es ben capas
de fer qualsevol beneitura.

Gabriel Montserrat

PREGARIA A LA NOSTRA MARE

Verge de Consolació
patrona de Sant Joan
que tots avui celebrem
la vostra festa major,
Mare que amb tant d'amor
els vostres fills estimau
i nostres súplicas escoltau
quan demanam un favor
feis que en tota la nació
regni per a sempre la pau

El vostre Fill Redemptor
va morir crucificat
per alliberar de pecat
tota la generació,
dant proves de gran amor
que sempre mos demostrà
però el vàrem traicionar
som molts que no l'escoltam
Vós que tant mos estimau
donau-mos la vostra mà.

Verge de Consolació
Vós que sou la nostra Mare
la nostra súplica d'ara
la vos feim amb gran fervor
canviau l'odi amb amor
del nostre cor allunyat
que tota la humanitat
pugui viure amb santa pau
Vós que tant mos estimau
feis que sia realitat.

Marc Vidal i Bonet

L'actor mexicà Mario Moreno, més conegut com a "Cantinflas" ens va deixar el passat 21 d'Abril, a l'edat de 80 anys, a conseqüència d'un càncer pulmonar. Però com va dir ell: "Creuen que he mort, però no és veritat" ...! i amb molta raó. Perquè personatges com "El Padrecito", "Pepe", "El Suersabio", l'entranya-

ble Picaporte i un llarg etc... sempre estaran dins el cor de nosaltres.

Per això, i per les rialles que m'has tret de la boca, tantes i tantes vegades et dic "Pelaito". Gràcies.

Joan Barceló i Serra

MORTS DE DESGRÀCIA

JOSEP BARCELÓ OLIVER (a) En Margoi de Pinyella, morí dia 13 de Gener de 1.953. Morí de sobte. Va caure mort dins Ca's Ferrer Llull, en el carrer Major, número 26.

Era un homo més bé petit, però abrinat, que estiu o hivern sempre anava arro-mangat, donant la sensació que era un home fort i sà. Era un home vital, molt conversador i amb un retrò de veu, que no semblava que la mort li arribàs d'una manera tan inesperada i prest.

El dia 14 de Gener, l'endamà, havia de pesar els porcs. Estava més optimista, content que mai, perquè havia venuts els porcs a N'Avellenet i per primera vegada, els hi havien posats a 25 pessetes el quilo.

JOAN CELIA BAUZÀ (fill d'una Beina) natural de Soller, morí als 9 anys, dia 13 de Desembre de 1.928.

Morí anegat, ofegat. Va caure dins una cisterna de la casa número 23 del carrer de Petra (Ca l'amo Tomeu Mort).

MIQUEL GAYÀ VAQUER, va esser conegut pels mals noms d'Escolà i també Xibatli, per haver nat a Petra, a Son Xibatli.

Va morir sobtadament el dia 16 de novembre de 1.945. Es trobava dins Can Pep Betlem, eren les 7 de l'horabaixa, quan d'un atac de cor fulminant, caigué mort.

ANTONI GUAL FIOL, de Son Pericàs, padrí de l'advocat Antoni Gual, morí de desgràcia. Estava tallant un poll a la vorera del torrent, a Son Esteva, amb tanta mala sort, que el poll l'aplegà i l'esclatà.

Era dia 14 d'Agost de 1.916. L'amo Antoni de Son Pericàs tenia 55 anys.

ANTONI BAUZÀ BARCELÓ (a) Gonella, però més conegut per En Toni d'es Carretó, morí enrampat, quan treballava a l'empresa "Virgen de Bonany", empresa situada dins el terme municipal de Sant Joan, però a pocs metres de l'entrada del poble de Vilafranca.

Era el dia 8 de novembre de 1.969., quan d'una manera inesperada fregà uns cables d'alta tensió, que li causaren la mort d'una forma instantànea.

Moria als 33 anys, un home treballador i alegre, molt popular i apreciat Abans d'anar a la "Virgen de Bonany", havia fet de picapedrer, però la seva popularitat la devia al seu caràcter i a l'haver jugat de porter amb el Club Esportiu Sant Joan, l'haver fet de Barber a la barberia. de Can Sarral els vespres i cap de setmana, així com porter en el cinema local.

Antoni del Carraró, deixava viuda i tres infants. El major Guillem tenia 7 anys, el segon Gabriel tenia 18 mesos i el petitó Antoni sols tenia sis mesos.

JOSEP MATAS MATAS (a) Ditaler, fill de Joan Ditaler i de Joana-Aina Pere-matas, era un nin de 9 anys. Morí dia 5 de Març de 1.937., a conseqüència de les ferides causades per un carro, que li passà per damunt.

Quan sortien de l'escola i amb un grup de ninets de la seva edat, camí de ca seva, un altre nin sense pensar en les tràgiques conseqüències, de sobte li pegà empenta i Pepet Dilater pegà davall el carro, quedant ferit de mort. La tragèdia es consumà en el carrer Consistori davant la casa numero 3, quasi davant l'antiga peixateria, avui Biblioteca Municipal.

MORTS DE DESGRÀCIA

GUILLEM MORLÀ BARCELÓ (Garrover), va morir de desgràcia. Vivia a una finca entre Son Barceló, Hortella i Cugalutx. Aquell dia fatal havia partit de casa seva amb l'idea d'anar-se'n a fira a Manacor. A unes cinc-centes passes de casa seva, dins Son Barceló, girà el carretó amb tanta mala sort que morí. El trobaren davall el carro girat.

Era el dia 29 de maig de 1.938. Tania 59 anys. Deixà vidua i 6 fills.

JOAN MATAS OLIVER (Datiler) morí de desgràcia. Aquell horabaixa malaurat, havia baixat a la finca de baix de la vila (carrer de la Pau) per comptes d'arrabassar una figuera. La figuera era grossa, pel que en Joan va haver de fer un clot al voltant de la soca per tallar les arrels. A mesura que anava enfondint la gaveta, anava tallant les arrels. De sobte la figuera tombà, engrunant amb la grossa soca el cos de Joan Datiler, que morí asfixiat pel pes de la figuera.

Era dia 21 d'Octubre de 1.947. Joan Matas tenia 47 anys.

GUILLEM GAYÀ SITJAR (Es Mut de Sa Pleta), morí d'un desgraciat accident mentre estava segant.

Era el dia 5 de Juliol de 1.976. En Guillem tenia 50 anys i era fadrí.

ANTONI FIOLE SORELL (Sabater o Fosser), morí enrampat. Vivia a la casa núm. 11 del carrer Fra Lluís Jaume, lloc on succeí la desgràcia.

Era dia 5 de Desembre de 1.945. Tenia 20 anys i feia aproximadament un anys que era casat.

JOAN BARCELÓ ANTICH (Paris), fill del matrimoni format per Joan Barceló Bauzà (Paris) i Joanina Antich Roig (Bonet) estaven d'amitgers a S'Almudaina de Cas Notari, finca dins el terme de Montuïri.

Tenien tres fills, el més petit de nom Joan, un dia estava fent nadar una cusetta dins un safareig que hi havia a S'Almudaina, amb tanta mala sort, que caigué dins el safareig i morí negat.

Era el dia 11 de Juny de 1.922. El nin tenia 7 anys.

ANTONI ANTICH BAUZÀ; germà de mestre Amador Baró, que estava casat amb Maria Florit Barceló (Ballarina), morí de desgràcia.

Era un dia que estava treballant a un albelló que es feia dins el carrer Bons Aires. Hi havia una síquia oberta de can Batxà a Can Perauba. De sobte la síquia s'esboldregà i agafà a Toni que morí engrunat.

Era el dia 4 de Gener de 1.918. Antoni Baró tenia 33 anys.

MIQUEL BELTRAN CORRO, casat amb Catalina Juan Ferriol (Sabatera), que estaven de majorals a la possessió de Sa Bastida, morí engrunat devall el tractor.

Era el dia 11 d'Octubre de 1.963. Miquel Beltran tenia 41 anys. Deixava vidua i un infant (Rafel) de 9 anys.

JOAN CELIÀ BAUZÀ, (fill d'una Beina), nat a Sóller, que estava de porqueret amb l'amo Bartomeu Gayà Munar (Mort), va caure dins una cisterna i morí ofegat.

Era dia 13 de Desembre de 1.928. La desgràcia succeí a la casa núm. 23 del carrer de Petra, que era propietat de l'amo Tomeu. En ninet que morí negat tenia 9 anys.

JOAN BAUZÀ BAUZÀ (Maulí) també conegut per en Joan de Can Riera, finca que aquesta família ha duita molts d'anys, morí de shock traumàtic. Estava llaurant el tractor va trebucar i el va engrunar.

Era dia 23 de Maig de 1.979. Joan de Can Riera tenia 51 anys i era fadrí.

GOVERN BALEAR

Conselleria de Sanitat i Seguretat Social Direcció General de Consum

VI - PREMIS DEFENSA DEL CONSUMIDOR 1993

- 1r.- La Direcció General de Consum de la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social Govern Balear convoca els premis "Defensa del Consumidor i Usuari" 1993.
- 2n.- S'estableixen els premis següents:
- a) Per reconeixement de l'activitat industrial, comercial o de serveis:
 - PREMI DEFENSA DEL CONSUMIDOR D'ALIMENTACIÓ.
 - PREMI DEFENSA DEL CONSUMIDOR DE PRODUCTES INDUSTRIALS.
 - PREMI DEFENSA DEL CONSUMIDOR DE SERVEIS.
 Per a la concessió dels premis es tindrán en compte, especialment, la higiene i la qualitat dels productes o serveis prestats, l'adaptació a noves normatives de defensa de consumidors i usuaris, i l'atenció envers aquests.
 - b) Per a reconeixement d'activitats d'informació al consumidor a través de la premsa, la ràdio i la televisió.
 - PREMI DEFENSA DEL CONSUMIDOR PER A MITJANS DE COMUNICACIÓ.
 - c) Per a reconeixement d'activitats d'investigació, publicacions o estudis sobre la defensa del consumidor i l'usuari.
 - PREMI DEFENSAL DEL CONSUMIDOR D'INVESTIGACIÓ.
 - d) Per al reconeixement d'activitats escolars, de formació d'alumnes en temes de consum.
 - PREMI DEFENSAL DEL CONSUMIDOR D'EDUCACIÓ.
- 3r.- Les activitats es desenvoluparan dins el territori de les Illes Balears.
- 4t.- Els premis seran honorífics i s'acompanyaran d'una placa en la qual constarà el nom del premi, l'entitat que el concedeix i l'entitat premiada. Seran lliurats en un acte públic.
- 5è.- Els premiats podran donar publicitat del premi, tot indicant l'any en què fou concedit i sense induir a cap tipus de confusió al consumidor o usuari.
- 6è.- En la primera fase de selecció, abans del 30 de novembre de 1993, podran fer-se propostes per part dels interessats, Associacions o entitats públiques. Les propostes han de presentar-se, mitjançant escrit, a la Direcció General de Consum (Via Portugal 1-A, 2º - Palma), tot indicant el nom dels premis i els motius que suporten la proposta.
La Direcció General de Consum, a través dels seus serveis, podrà realitzar les comprovacions que consideri escaient.
La selecció definitiva es realitzarà a proposta de la Direcció General de Consum i les Associacions de Consumidors de les Illes Balears.
- 7è.- El jurat estarà format pel Director General de Consum, dues persones que ell designi de la seva Direcció General, i els Presidents de les Associacions de Consumidors de Balears.
Les decisions del Jurat seran inapel·lables i podran declarar-se deserts tots o alguns del premis.
El jurat establirà les seves normes de funcionament en la primera reunió que mantindrà, la qual serà convocada pel Director General de Consum.

CAFÈS I TAVERNES

Abans del "Moviment" o sigui la Guerra Civil, tots els preus estaven estabilitzats i la inflació o augment del cost de vida era un fenomen quasi desconegut.

Per aixó transcrivim una "llista de preus" dels que cobraven a les tavernes i cafès de Sant Joan.

Begudes de 10 cèntims:

Caçalla, conyac, Palo Grau, Ron Moro, rom blanc, ginebra.

Beguda de 25 cèntims

Benedetto.

Gaseosa

Els botellins de gaseosa amb tap de suro, fermat amb fil de "empomar" es venia a 10 cèntims.

Cervesa

La cervesa Rosa Blanca es venia a 10 cèntims.

Sifon: es venia a 0'50 cèntims.

Cafè: 10 cèntims.

El cafè es fei en les anomenades "cafeteres russes". L'amo del cafè o taverna comprava cafè cruu per tot l'any, que torrava dues vegades a la setmana, amb una torradora manual.

De la quantitat de cafè que es consumia en dona idea que abans del "Moviment", l'amo de can Tronca, comprava 12 sacs de 80 Kg= de cafè durant l'any.

Anis dolç (doble) : 0'05 cèntims

Altres begudes: a més de les anomenades es bevia: menta, rosa i seca, totes a 0'05 cèntims.

Lum

A principis de segle, quan encara no hi havia l'electricitat, les tavernes i cafès tenien una instal·lació de carbur (acetileno), amb unes tuberries i una lampada a cada cantó del local.

L'ambient dels cafès

Les tavernes del segle XIX i principis del XX, no eren el que són avui els cafès. Eren en general llocs bastants tètrics, sòrdits i des del punt de vista moral, l'Esglesia, predicadors, quaresmers, Santa Missió, etc. senyalaven l'home afectat d'anar a la taverna. No era certament un lloc de tertúlia com és avui, era la taverna un lloc on s'hi anava a beure i a jugar. Dos vicis nefasts per la moral més estricta de principis de segle. Havien de pasar molts d'anys perquè l'alcoholisme fos considerat una malaltia i no un vici i el mateix amb el joc. La adicció a les distintes modalitats de jocs, que avui es coneix baix de la denominació de "lugotopia".

Els jocs prohibits eran: Monte, set-i-mig, Burro (al oro), etc. D'amagat se jugava en els cafès i també a les casetas de foravila. Fins i tot baix d'una figuera a la llum de la lluna. Moltes anècdotes es conten de jugadors. s conta que hi va haver un santjaoner que acabats els doblers, arribà a jugar la seva dona.

Un fet històric, del que ja no queden testimonis i demostra com homes honrats posseïts pel joc poden arribar als extrems més alts d'egosime vers la pròpia família. Se conta que un vespre mestre Pau ... estava jugant dins un cafè a altes hores de la nit. La porta de la taverna ja feia hores que estava tanca.

-Toc, toc - a la porta - ¿ Què hi ha mestre Pau ... ? - Es que la seva dona ha fet les aigues i l'infant està per néixer ...

- No puc venir ara totd'una !

Miquel Florit Huguet

EL CARRER DE LA ALEGRIA

Era l'any 1.972, que Joan Morey Jaume (Ruberter), que en aquells dies treballava amb l'empresari i constructor Andreu Oliver (Castellitxo), aprofitant un llarg cap de setmana (del 15 d'Agost festa de la Mare de Déu, al diumenge), treslletà a Sant Joan una pala excavadora que li deixà el seu patró, per tal d'aplanar un turonet que hi havia dins el trast on tenia projectat edificar el seu xalet.

Fou precisament la feina que estava fent en Ruberter amb la pala excavadora, el que va fer pensar a Miquel Juan Munar (Costitxer) i altres, el que se podria aprofitar la dita màquina (palà) per eixamplar l'entrada del camí que en diagonal i des del carrer Mirador, duia al Molí d'En Martí Gran.

L'actual carrer de l'Amistat va esser fins l'any 1.972 un camí de carro, bastant estret, que no tenia l'amplària que té actualment.

Tots els propietaris de la part de d'alt (tramuntana), es posaren ràpidament d'acord i sol·licitaren a l'amo Antoni Company Jaume (Garaví) propietari de la finca de la part baixa, el que les cedís el terreny necessari per tal d'eixamplar el carrer. La resposta de l'amo Antoni Garaví fou afirmativa i no sols cedí generosament el terreny necessari per eixamplar el carrer, fins i tot ajudà amb el seu carro i bèstia a tragar el material per eixacar la paret de la part baixa del carrer.

Tots els vïns, confrontants i usuaris de l'antic camí: Josep Florit Bauzà (Marió), Jaume Jaume Gomila (Putxo), Joan Morey Jaume (Ruberter), Arnau Jaume Barceló (Manto), l'Agència Immobiliària Ribas Reyna (que aleshores era la propietària del Molí d'En Martí Gran), Catalina Ginard Sèrria (esposa de Joan de Gosalba), Miquel Juan Munar (Costitxer) i Gabriel Company

Gayà (Forner Boveta), tots, aportaren d'una manera decidida el seu suport a l'idea, així com el seu treball personal i la seva aportació econòmica, per eixacar la paret de la part de baix del camí. Així fou com en pocs mesos es transformà en un carrer ample i transitable.

Tots el veïnats del nou carrer es reuniren el dia 20 de Gener de 1.973, festa de Sant Sebastià, per celebrar l'esdeveniment i després d'un bon dinar, sortí el tema de quin nom hauria de tenir el nou carrer.

L'antic camí i tota aquella zona de d'alt del poble rebia el nom de Carrer Mirador (Escaleta, Caseta de Ses Tronques, carrer del Molí d'en Prudenci i voltants) pel que calia posar un nom més concret a la nova i eixamplada via.

Gabriel Company (el Forner Boveta), home d'ocurrències originals, proposà, tenint en compte que l'eixamplada del carrer s'havia duit a terme degut a l'ajuda desinteressada de tots els reunits i a la gran amistat que reinava entre tots, el carrer podria esser batiat amb el nom de Carrer de l'AMISTAT. La proposta del Forner fou acceptada unànimament i així fou com s'incià el nom de Carrer de l'Amistat.

Miquel Florit Huguet

N O T A: Informació que ens fou dada pels veïnats, principalment per Joan Morey Jaume (Ruberter).

LES CAPELLES DE L'ESGLÉSIA VELLA DE SANT JOAN

X. Capella de la Mare de Déu del Roser

La devoció a la Mare de Déu del Roser i la recitació del sant Rosari foren introduïdes a Mallorca pels Pares dominics a finals del segle XV. Aquesta devoció es va incrementar per tot arreu en temps del papa sant Pius V, que era dominic, després de la victòria de Lepanto, el dia 7 d'octubre de 1571, victòria que es va atribuir a la protecció de la Mare de Déu del Roser. A l'església parroquial de Sant Joan, cinc anys després, a 1576, es menciona per primera vegada, en les actes d'una visita pastoral, "l'altar de la Verge Maria de la Rosa"¹.

A la rectoria es conserva una pintura sobre tela de la Mare de Déu del Roser, que els experts atribueixen als pintors Mateu López, pare i fill². Es ben probable que aquesta pintura fos encarregada per presidir la capella del Roser i que s'hi venerà durant una cinquantena d'anys. A 1627, l'acta d'una altra visita pastoral testifica que "lo altar i retaule està molt bé"; però aleshores en el retaule no hi havia una pintura sinó una imatge: "una figura de bulto de Ntra. Sra. dins de una pastera xica (nínxol), ab mantell de domàs blanc i passamà de fil de or". Es tracta, sens dubte, de la mateixa imatge que encara avui es venera en aquesta capella, una talla gòtica que llastimosament fou malmesa per poder col·locar-li les vestidures amb què fins fa pocs anys ha estat revestida, imatge que els entesos diuen que podria ser del s. XV, o tal volta del XIV.

El mateix inventari de 1627 ens dona una altra informació molt interessant: la primera notícia documental de la imatge del Sant Crist de la Sang, "una figura de Christo Crucificat, amb unes cortines de tela blanca; és de bulto, gran". Aquesta imatge fou venerada sempre dins la capella del Roser fins que es va fer, a l'església nova, la capella on es troba actualment³.

La influència d'un bisbe dominic, Fra Tomàs de Rocamora (1644-1653), va fer créixer a Mallorca la devoció del Roser, i s'estengué la moda d'engrandir les capelles d'aquesta advoca-

ció mariana, que hi havia a quasi totes les parròquies, afegint-los un creuer cobert amb cúpula i cimbori, i adornant-les interiorment més o manco, segons les possibilitats econòmiques.

A la parròquia de Sant Joan l'engrandiment estava fet l'any 1673. Sembla que la construcció fou, totalment o en part, a càrrec del mestre picapedrer Joan Bauçà, a. Cotà, que va ser obrer de Consolació de 1648 a 1664; a 29 de novembre d'aquest any va cobrar "17 lliures de la confraria del Roser per feina li ha feta a la sua capella". Es pot suposar que aquesta era una de las partides pagades per enfondir-la. A més de l'altar principal en el fons de la capella, s'hi posaren altres quatre altars: un a cada part de l'entrada, dedicats a sant Ignaci i a santa Rosa de Lima, i dos en els extrems del creuer, destinats al Sant Crist i a sant Domingo. L'any 1682 es construí un cambril per instal·lar-hi la imatge de la Mare de Déu, amb dos petits portals i escales per pujar a venerar-la. En aquesta capella, que per la seva estructura s'anomenava també "la capella fonda", complint una disposició episcopal de 1693, s'hi col·locà un segon Sagrari, a més del de l'altar major, amb la reserva de l'Eucaristia, i era el lloc on habitualment s'hi distribuïa la Comunió⁴.

L'obra, per les raons que siguin, no va resultar encertada, ja que les intervencions dels picapedrers foren quasi constants: l'any 1759 es necessitaren 300 teules per adobar les teulades; l'any 1779 es féu una renovació important de la capella, emprant, entre altres materials, 38 carretades de cantons, 3 carretades de pedres, 9 bigues, teules, mitjans i bastimenta; l'any 1786 el bisbe ordena al rector que faci revisar l'estructura perquè sembla que amenaça ruïna; l'any 1788 es varen fer adobs a la volta; l'any 1792 es taparen clivells de la capella; entre el desembre de 1797 i l'octubre de 1798 la capella es va reconstruir des d'els fonaments; l'any 1832 es canvià la canyissada i la teulada; una nova

reparació de la teulada la feren l'any 1897; i a principis del present segle, els anys 1904-1905, es varen fer obres de consolidació, fortificació de les parets, compostura de la teulada i restauració de l'interior. Quan es començaren les obres de l'església actual, l'any 1927, la capella del Roser estava apuntalada⁵.

Tan antiga com la capella és la Confraria de Nostra Senyora del Roser, una de les institucions més venerables i més vitenques de la parròquia de Sant Joan. Es documentada l'any 1608 en la visita pastoral del bisbe dominic fra Simó Bauçà: "Visità lo altar i retaule de Ntra. Sra. del Roser, en lo qual hi ha Confraria voluntària fundada, i té bací que acapta per la isglésia, i fa cremar una llàntia (que) penja amb sa bacina de llautó". A la visita següent, l'any 1616, mana "que posen la Confraria amb lo orde i conforme stà en altres parts, per què lo poble se aprofite de les indulgències i perdons concedits per los Summos Pontífices als confreres"⁶.

A la vitalitat de la confraria contribuí no poc la influència del convent de Pares dominics de Llorito, fundat l'any 1559, i el zel dels preveres de Sant Joan que ocuparen el càrrec de rector-director de la confraria. Aquest era nomenat pel prior del convent llorità, el qual cada any revisava i aprovava els llibres de comptes, fins que l'any 1786 el bisbe "mandó al director que en adelante únicamente presente las cuentas a Su Ilma. o al visitador nombrado por el obispo, con apercibimiento y 25 libras de multa". L'any 1813, per disposició del Vicari general, el director de la confraria es convertí en obrer, assimilat en la rendició de comptes als altres obrers de la parròquia⁷.

A l'arxiu parroquial han quedat els llibres d'entrades i aixides de la confraria des de 1723 fins a la seva extinció l'any 1968, i les relacions de confreres des de 1810 fins a 1890. Els confreres s'apuntaven bé individualment, bé per cases o famílies completes. En la relació de 1810 figuren 84 homes, 97 dones i 90 famílies. Una d'aquestes relacions, feta entorn de 1860, conserva els noms populars de carrers i travessies, com

es ara, carrer de sa Sínia, carrer des Frare, carrer d'en Pansa, travessia d'en Pere Mates, travessia d'en Barba, travessia d'en Virgo, travessia de sa Carnisseria, travessia de na Ramis, travessia d'en Roveiat, carrer de sa Presó, carrer de sa Presó vella, Sa Dragonera, Ses Trinxes, etc.⁸

La Confraria celebrava cada any la festa de les Roses, el primer diumenge de maig i la festa de la Mare de Déu del Roser, el primer diumenge d'octubre, cada una amb Completes i Salve la vesprada anterior, Ofici solemne i sermó el matí de la diada, i l'horabaixa Vespres i processó, precedida pel penó de la confraria i presidida pel tabernacle de la Mare de Déu del Roser que portaven quatre homes vestits amb cota i coll postís. En els nomenaments de director que feia el prior del convent de Llorito recordava a l'elegit que per als sermons d'aquestes festes havia de convidar cada any un Pare dominic.

Els altres mesos de l'any, cada primer diumenge, es cantava una missa a la capella del Roser, i el capvespre es feia una curta processó, resant el Rosari, pels carrers de la Plaça (avui, Mestre Mas), Bons Aires, Sant Joan i Major, acabant amb el cant de la Salve i les Lletanies dins la capella. El rector portava "una figura de N^a Sra. de la Rosa", petita i graciosa, registrada ja a un inventari de 1597, "amb nou grans i mig de or molt petits i una penitència (rosari) molt xica de coral, per ornament de dita figura"⁹. Aquesta imatge l'hem vista encara, portada pel rector Mn. Francesc Mas, en les processons esmentades, que seguien fent-se fa una cinquantena d'anys. Tots els dissabtes de l'any la comunitat de preveres cantava una Salve dins la capella. Per la Quaresma, els vespres de sermó, el quaresmer dirigia el Rosari i predicava uns breus sermonets dels cinc Misteris.

Per ornar la capella els dies de festa gran, tenia la confraria uns cortinatges de setze vessos de tafetà carmesí i grog; l'any 1766 es feren uns cortinatges nous de dotze vessos de domàs carmesí, que costaren 126 lliures. La confraria acudia a l'acompanyada dels confreres difunts

amb una bandera de domàs o de vellut negre amb les pintures del Sant Crist i de N^a S^a del Roser; la que s'estrenà l'any 1845 fou pintada pel doctor en medicina D. Jaume Barceló, a. Garau¹⁰. Per cada difunt s'oferia la celebració de dues misses i un Saltiri, és a dir, la recitació de les quinze desenes del Rosari. Pel Dia dels Morts es cantava un conventual en sufragi de tots els confreres difunts.

L'any 1803 s'emprengué la construcció del retaule que hi ha actualment a la capella. El director de la confraria Mn. Antoni Mayol confià el treball a l'escultor mestre Antoni Llabrés. L'estructura de fusta, sense daurar, va quedar instal·lada el 19 de setembre de 1804; per l'abril de 1905 s'hi afegiren les escultures d'ornamentació. El quadre de la part superior, que representa la coronació de la Mare de Déu, és obra d'un cartoix de Valldemosa que fou recompensat amb 20 lliures; les petites teles dels altres catorze misteris costaren 5 lls. cada una.

Els mesos de juliol i agost de 1906 fou daurada la part superior del retaule amb 2.400 panys d'or; el cos del retaule fou daurat en dues etapes, el maig de 1807 i l'octubre-novembre de 1808 amb 4.000 i 4.200 panys, respectivament;

el nínxol es daurà amb l'aplicació de 3.400 panys d'or, els mesos d'agost i setembre de 1812. El director de la confraria Mn. Antoni Mayol deixà acabada la part principal de l'obra, quan morí pel juny de 1813. El seu successor Mn. Pere Julià Fiol la conclougué amb l'esplèndid basament i la mesa d'altar, de marbre granat, obrats per mestre Gabriel Moyà, a. Nolà, de Binissalem; el basament fou col·locat pel març de 1815, i l'altar quedà posat el 13 d'octubre de 1817. L'obra total costà 1.244 lliures¹¹.

El segle passat es va introduir el costum de demanar a la Mare de Déu del Roser bona sort en el sorteig dels quintos. Espigolant en els llibres de la confraria trobam aquestes dades: "Dia 30 d'octubre de 1803 en què se feu un sorteo de un soldat, donaren a N^a Sra. 1 ll. 4 ss. Lo que donaren a la Mare de Déu los qui no caigueren en el sorteig (1807). Féu el bacinet el dia 21 de març que feren los soldats, que anaren a adorar la Mare de Déu del Roser, 7 ss. 4". (1834). Aquestes visites i donatius es troben registrades fins l'any 1848¹².

JOSEP ESTELRICH I COSTA

NOTES

1. APSJ (Arxiu parroquial de Sant Joan), 21.1, f. 11.

2. El pare era natural de Còrdova. L'any 1561 havia pintat per a la parròquia de Sant Joan el retaule de Santa Anna (vegeu DAMUNT DAMUNT, nro. 16 (setembre 1992), pag. 28). Tengué un fill, també Mateu i també pintor, nascut a Montuiri, que morí l'any 1584. El pare morí l'any 1591 (LOMPART, G. - PALOU, J.M^a. - PARDO, J.M^a. Els López dins la pintura del segle XVI a Mallorca. Palma de Mallorca 1988, pgs. 17-21).

3. APSJ, 21.1, f. 71-71v.

4. APSJ, 61.1, f. 141; 21.3, fs. 21v. 33v. - BERARD, J. Viaje a las villas de Mallorca, Ms. 1789. Transcripció de Ll. Pérez. Palma 1983, pg. 217. - APSJ, 21.3, 76. 77.

5. APSJ, 63.1, fs. 185. 58. 65. 69. 72. 90-103; 63.4, 1v. 91. 98-99. - BAUZA OLIVER, Mn. Bartomeu. Homilia predicada el 23 juliol 1978, en la Missa del XXVè aniversari de la mort de Mn. Francesc Mas. APSJ, 29.2, pg. 4.

6. APSJ, 21.1, fs. 36v. 44v.-45.

7. APSJ, 63.1, f. 65.; 63.3, f. 7 (de la cara anterior).

8. APSJ. Llibres d'entrades i aixides: 63.1 (1723-1811), 63.3 (1811-1831) i 63.4 (1832-1925). Llibres de confreres: 63.2 (1810-1821) i 63.5 (1859-1890).

9. APSJ, 21.1, f. 56v.

10. APSJ, 21.3, f. 80; 63.1, 193; 63.4, fs. 31v. 32 (de la cara anterior).

11. APSJ, 63.1, fs. 134-247; 63.3, fs. 6-22, (de la cara posterior).

12. APSJ, 63.1, fs. 141. 237; 63.4, 3-18.

RECORDANT ESDEVENIMENTS I CURIOSITATS

PASSATS EN EL MES D'ABRIL

6 i 7 Abril 1953. Després d'esser ordenats al Seminari dels Pare Pauls a Esplugues (Catalunya) el 15-3-53; aquets dies a l'església de la Missió de Palma, oficiaren la seva primera Missa els missioners santjoaners P. Rafel Jaume i P. Joan Company.

Abril 1967. En quest mes i degut a un grup d'aficcionats al futbol, encapçalats per Antoni Bauzà Matas " de Ca Mestre Antoni ", després de gairebe set temporades sense aquest esport a Sant Joan, reneix el futbol de competició amb jugadors locals. Llavors es creà el "Club Deportivo San Juan". Club avui en actiu. Uns dels primers actes fou retre homentge a Don Joan Julià, persona molt vinculada el futbol, especialment amb l'anterior Club que anomenaren " Unión Deportiva San Juan" i que havia estat en actiu entre els anys 45 a 60.

16-04-1971. En el sorteig de la Loteria Nacional alguns santjoaners foren agraciats amb el Segon Premi.

24-04 al 2-05-1971. Amb motiu del "Año Santo Compostelano" la Peña Motorista va organitzar una excursió a Santiago i al Nort d'Espanya. El 25 d'Abril els peregrins santjoaners feren la seva entrada a la Catedral i en un acte molt emotiu feren l'ofrena al Apòstol. Enguany 22 anys després, si bé, per itinerari diferent la Peña Motorista repetirà aquella ofrena.

15-04-1974. Amb gran animació de pilots i públic es va celebrar el IV Trial Sant Joan que fou la primera prova que la Peña Motorista va organitzar al Revellar.

25-04-1974. Va començar el servei automàtic de telèfon a Sant Joan.

3-04-1979. Diada de les primeres eleccions municipals en la nova democràcia. La formació de UCD obtingué 6 regidors encapçalats per Joan Barceló Matàs, qua així continuaria al front de la batlia. Els altres regidors foren Guillem Morlà, Guillem Gayà, Joan Barceló Mesquida, Miquel Florit i Joan Matas Gayà. Pels Independents foren elegits Josep Estelrich i Gabriel Company i Carles Costa pel C.D.

22-04-1980. El poeta santjoaner Miquel Gayà Sitjar es anomenat nou Membre de l'Academia de Belles Arts de Sant Sebastià de Palma, ocupant la vacant produïda per la mort del poeta Guillem Colom.

4-04-1992. Amb assistència del President Canyelles i demés autoritats provincials fou inaugurada la Casa de la Premsa Forana al carrer Princesa de Sant Joan. Tres dies després fou reelegit Prsident de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca el santjoaner Carles Costa i la Vice-Presidencia fou per un altre santjoaner Miquel Company Florit.

17-04-1992. Per primera vegada foren representades escenes de la Passió a l'explenada de Consolació. L'acte més emotiu fou la crucifixió. A part de la bona escenificació, va destacar Joan Florit Bauzà (Rafalet) en el personatge de Jesús. Acabada la representació tingué lloc la processó del Sant Enterro que partint de Consolació acabà a l'església Parroquial i si bé, amb itineraris al revés porem dir que es va recuperar aquesta processó tradicional que havia deixat de celebrar-se a principis dels anys 60.

Joan Jaume i Nigorra

